

ТМ	Г. XXIX	Бр. 3	Стр. 425 - 426	Ниш	јул - септембар	2005.
----	---------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

Реч са промоције
Примљено: 24.03.2005.

Зорица Кубурић

НАУЧНО ПРОУЧАВАЊЕ РЕЛИГИЈЕ ПРЕД ИЗАЗОВОМ ОБЈЕКТИВНОСТИ

Поштоване колегинице и колеге,

Предност је бити у оваквом друштву и слушати шта о књизи Мирка Благојевића, *Религија и црква у трансформацијама друштва*, врсни познаваоци, не само социологије религије већ и самог аутора, говоре. Слушајући њихова излагања схватила сам да је и од мог припремљеног текста доста тога већ речено. Стога могу само да се придружим похвалама и да се захвалим аутору за уложени труд да нам приближи, у компаративној студији, религијске промене у постсоцијализму на примеру Југославије и Русије.

Мирко Благојевић нас својом књигом враћа у непосредну прошлост контекста у коме смо и сами провели живећи "идеје" и "праксу" о којој сада критички расправљамо. Будући да је тада религија у очима критичара била средство и "инструмент власти", "опијум за народ" који ствара "илузорну срећу" скривајући суштину беде, она је требало да се истопи пред добробитима реалног живота. "Авантура комунистичког пројеката" скрајнула је религију на маргине друштва, али зашто баш на православном терену, пита се Мирко Благојевић.

Социологија религије требало би да да одговор, али и она сам била је независна од идеологије, те се придруживала политичкој сфери више него научној. Но, садашњи отклон од научног материјализма изазива страхове да ће се социологија религије утемељити конфесионално, те опет изгубити и трајност и објективност.

Контекст коме припадамо уобичајено одређује начин говора. Искуство на индивидуалном исто као и искуство заједнице порекла и бројних других група којима припадамо, примарно стоје у основи разумевања предмета истраживања. Будући да су религијске заједнице као носиоци верских порука утемељене у догмама које имају бројне варијације унутар верских учења и обредних радњи, дијалог међу њима је једина алтернатива насупрот сукобу. Однос државе према религији, такође, индиректно доприноси истинитости резултата научних истраживања који се односе на религију.

Да би се приближило идеалу објективности у научно-истраживачком раду, потребно је, пре свега, имати дистанцу у односу на предмет истраживања. Емпиријска истраживања као примарни задатак имају да прикупе довољну количину чињеница на основу којих могу проверавати властите хипотезе и откривати могуће законитости. Тек теорије настале на основу озбиљних истраживања могу рачунати на извесну трајност.

Дакле, ако пођемо од претпоставке да је присутна свест о границама властите објективности, тј. свест истраживача о властитом контексту, поштен

приступ у трагању за научном истином и добро познавање методологије научних истраживања, можемо говорити о доприносу научног изучавања религије међусобном разумевању и верској толеранцији. Књига Мирка Благојевића показује да је могуће спојити теоријско и емпиријско проучавање религије у контексту који је заваравало траг научној истини када је у питању религија.

Процес секуларизације који је сагледаван емиријским доказима од стране верских заједница из потребе очувања властитог верништва, прерастао је у социолошки проблем социологије религије. "*Искусвену оверу* процеса секуларизације после II светског рата није предузела нека световна, научна дисциплина, као што је на пример социологија религије (која се у тај посао нешто касније укључила), него католичка наука. Истина, ни она сама својим истраживањима није канила подастрти научне и веродостојне доказе за савремено напуштање цркве, него се њима, на трагу верничке забринутости за редовно обредно верско понашање, хтело, најпре, снимити постојеће стање како би се онда пасторално могло деловати на реевангелизацији (бивших) верника." пише Мирко Благојевић на 97. страници.

Такође је, и потреба за толеранцијом приоизишла из мањинског односа на локалном нивоу, иначе већинске религије на светском плану. Подухват утврђивања стварног стања религијске праксе, без обзира на мотивацију истраживача, утемељио је научни приступ религији и омогућио сагледавање, иначе по много чему нерпиступачног, подручја религиозности.

Мирко Благојевић у својој књизи износи бројана истраживања која потврђују чињеницу да се значај религије у друштву повећао, да се број верника више него удвостручио, али да се религија више прихвата на речима него што се живи у пракси. Верско васпитање у државном образовном систему и повезивање цркве с државом дефинитивни су доказ преокрета у друштву који је на путу десекуларизације.

Осцилације у степену религиозности и привржености верским институцијама као и утицаја религије на друштво, било да су оне спонтане или наметнуте политичким одлукама, предмет су истраживања која имају за циљ да сагледају реално стање али и будући развој друштва и религије. Процес глобализације уводи нас у осећање угрожености идентитета и јача везаност људи за нацију и религију. Стога је очекивани развој усмерен ка све већем значају религије у друштву и личном животу појединца. Такав склоп значаја вредности локалног и глобалног, универзалног и партикуларног, неминовно води ка сукобима како у облику отпора према глобализацији тако и у антагонизму према другим религијама. Интегративни и дезинтегративни процеси под утицајем су посматрања свакодневних промена и преобраћења у оба смера.

Читајући књигу Мирка Благојевића стичемо утисак да је религија поново постала утицајна и моћна, не само за појединце који у вери проналазе целокупни смисао свог живота и не само за верске институције, већ се њена моћ огледа у све већем броју верника, посебно у земљама бившег комунизма и у повећаном броју научних радова из ове области. Говор о религији више је заступљен у медијима и путем анализе садржаја порука, чиме сазнајемо о тенденцији оних који пишу, за или против религије. Познат је став социолога религије да се о религији говори објективно, о њој самој, а не против или за њу. Ипак, и поред неспоразума и проблема, који више него у другим областима доприносе потешкоћама оних који се баве истраживањем религије, позиција објективног истраживача својим емпиријским истраживањима доприноси бољем разумевању религије и чини је доступном широј јавности а њој самој служи као огледало саморазумевања.